

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КОМПАРАТИВІСТИКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
НАУКОВОГО ДИСКУРСУ**

Рівень вищої освіти: **Третій (освітньо-науковий)**

Галузь знань: **С – Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**

Спеціальність: **С2 Політологія**

Освітньо-професійна програма: **Політологія**

ОНУ
2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікаційні технології наукового дискурсу»

Розробник програми:

ДЖИДЖОРА Євген Володимирович, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури та компаративістики.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури та компаративістики

Протокол № 28 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Мельниченко Т.М.)

Погоджено із гарантом ОНП Політологія

Л.Б. (Світлана КОЧ)

Схвалено навчально-методичною комісією філологічного факультету (НМК)

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Голова НМК

Г.М. (Новак О.В.)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. «____» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. «____» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(_____)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3 Годин – 90 Залікових модулів – 1 Змістових модулів – 1	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація Спеціальність С 2 Політологія Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) рівень	ОКЗ	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		12 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	12 год.
		Самостійна робота	
		66 год.	66 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна покликана сформувати комунікативні компетенції здобувачів вищої освіти третього рівня (докторів філософії) і передбачає високий рівень опанування й використання наукової української мови та здатність продукувати науковий дискурс і репрезентувати результати наукових досліджень на відповідному професійному рівні.

Курс охоплює власне комунікаційні аспекти навчання наукового мовлення і комунікативні та іміджеві параметри мовленнєвої поведінки науковців, зокрема оформлення тез і наукових статей, публічну репрезентацію наукових досягнень, вироблення комунікативних стратегій поведінки учасників наукового дискурсу. Дисципліна забезпечує формування компетентностей оволодіння усним і писемним мовленням й опанування сучасних комунікаційних технологій у науковому дискурсі.

Дисципліна «Комунікаційні технології наукового дискурсу» є обов'язковою, містить 3 кредити (30 аудиторних годин (12 лекційних, 12 практичних) і 66 годин самостійної роботи) та має один змістовний модуль.

Мета навчальної дисципліни – формування загальних компетентностей з наукової комунікації, використання наукового українського мовлення та презентації й обґрунтування результатів дослідження.

Мета передбачає розв'язання наступних **завдань**: вироблення практичних навичок академічного мовлення українською мовою, опанування наукового дискурсу і стандартів академічної комунікації, оволодіння засадами ефективного переконливого спілкування в науковому просторі, набуття вмінь користування електронними ресурсами (наукометричними базами, пошуковими ресурсами і програмами перевірки оригінальності текстів тощо).

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральної компетентності (ІК) Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері політології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

Фахові компетентності:

СК 01. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англійських наукових текстів за напрямом досліджень.

СК 06. Здатність ініціювати та реалізовувати інноваційні комплексні проєкти у сфері політичних наук та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство під час їхньої реалізації.

Очікувані результати навчання:

РН 02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми політичних наук державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у провідних наукових виданнях.

РН 03. Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми політичних наук з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.

РН 05. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з політичних наук та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики.

РН 06. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.

У результаті вивчення даної дисципліни здобувач повинен **знати**: поняття наукового дискурсу і наукового фахового мовлення; стилістичні особливості наукового дискурсу; основні ознаки наукового спілкування українською мовою; специфіку і структуру наукового виступу; основні вимоги до академічної полеміки, суперечки, диспуту, дискусії; характерні закономірності побудови наукової презентації та самопрезентації.

У результаті вивчення даної дисципліни здобувач повинен **вміти**: володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації; застосовувати знання про експресивно-емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для успішної комунікації; дотримуватись норм наукової етики при здійсненні науково-інноваційної діяльності та проведенні власного дослідження; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності; спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі грамотною науковою мовою; презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною мовою в усній та писемній формі; бути здатним до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1.

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТИЛЮ АКАДЕМІЧНОГО МОВЛЕННЯ.

Ознайомлення з міжнародними стандартами оформлення текстів наукових праць і виступів на конференціях. Різновиди стилів, визначення наукового стилю. Мета та зміст наукового мовлення. Комунікативні завдання наукового мовлення. Призначення наукового стилю. Ознаки наукової комунікації. Загальнонаукова та спеціальногалузева термінологія.

ТЕМА 2.

ВСТУПНА ЧАСТИНА НАУКОВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Інтенції вступної частини наукового мовлення. Умови вдалого та невдалого початку комунікативного мовлення. Як вступна частина сприяє науковій самопрезентації вченого та його дослідження.

ТЕМА 3.

ОСНОВНА ЧАСТИНА НАУКОВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Форми і правила комунікативної взаємодії мовця та адресата. Пояснення та переконування як ключові наміри науковця. Універсальний алгоритм побудови наукового пояснення. Наукові способи переконування. Стратегії і тактики взаємодії в науковому дискурсі. Поняття комунікативної стратегії, тактики і комунікативних ходів. Основні форми наукової аргументації. Методи аргументації.

ТЕМА 4.

ПОЛЕМІКО-ДИСКУТИВНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Типологія комунікативних стратегій – конфліктні та кооперативні. комунікативні та соціальні ролі учасників наукового дискурсу. Типологія комунікативних невдач: причини і способи уникнення. Конфлікт, кооперація і суперництво в науковому спілкуванні. Розв'язання конфліктів в академічній спільноті: дотримання принципів етики в комунікації. Вимоги до наукової дискусії. Комунікативна мета та надмета наукової суперечки.

ТЕМА 5.

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ САМОПІДГОТОВКИ НАУКОВЦЯ

Імідж сучасного науковця: вербальні і невербальні аспекти. Техніка публічного мовлення (темپ, тембр, інтонація тощо). Специфіка усного наукового мовлення. Структура наукового виступу. Робота з аудиторією. Засоби емоційного впливу і переконання. Створення мультимедійних презентацій: основні вимоги. Основні помилки при створенні наукових мультимедійних презентацій.

ТЕМА 6.

ВИГОЛОШЕННЯ НАУКОВОЇ ПРОМОВИ

Невербальні аспекти іміджу науковця. Тренування голосу для публічного виступу. Типологія невербальних засобів комунікації. Правила невербальної поведінки. Жести і міміка в науковому спілкуванні. Аудіальні параметри комунікативної взаємодії. Семіотика простору в науковому дискурсі.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Вечірня форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	П	лаб	сам. роб		Л	П	лаб	сам.роб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1										
Тема 1. Особливості наукового стилю академічного мовлення	15	2	2		11	15	2	2		11
Тема 2 Вступна частина наукового висловлювання	15	2	2		11	15	2	2		11
Тема 3. Основна частина наукового висловлювання	15	2	2		11	15	2	2		11
Тема 4. Полеміко-дискутивний науковий дискурс	15	2	2		11	15	2	2		11
Тема 5. Особливості комунікативної самопідготовки науковця	15	2	2		11	15	2	2		11
Тема 6. Виголошення наукової промови	15	2	2		11	15	2	2		11
Разом за змістовим модулем	90	12	12		66	90	12	12		66
Усього годин	90	12	12		66	90	12	12		66

6. ПРАКТИЧНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми/ Види завдання	Кількість годин
1	Особливості наукового стилю академічного мовлення	2
2	Вступна частина наукового висловлювання	2
3	Основна частина наукового висловлювання	2
4	Полеміко-дискусивний науковий дискурс	2
5	Особливості наукового стилю академічного мовлення	2
6	Виголошення наукової промови	2
Разом		12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми/ Види завдання	Кількість годин
1	Особливості наукового стилю академічного мовлення	11
2	Вступна частина наукового висловлювання	11
3	Основна частина наукового висловлювання	11
4	Полеміко-дискусивний науковий дискурс	11
5	Особливості наукового стилю академічного мовлення	11
6	Виголошення наукової промови	11
Разом		66

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Неформальна освіта		
Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання		Дотично до теми (та/або компетентності, результати навчання, що формуються)
1.	Prometheus – українська платформа масових відкритих онлайн-курсів , створена для безкоштовної та доступної неформальної освіти українською мовою. <u>Назва курсу:</u> Наукова комунікація в цифрову епоху. https://prometheus.org.ua/prometheus-	Дотично до формування програмних результатів навчання: РН02. РН03.

	free/science-communication-digitalera/ Цей курс присвячений сучасним практикам наукової комунікації, управлінню дослідницькими даними, використанню інформаційних ресурсів та формуванню ефективних наукових повідомлень. Він ідеально підходить для студентів, які працюють із науковим дискурсом _ адже охоплює такі теми як типи наукових джерел, стратегії пошуку інформації, наукометрія, наукові публікації та бібліографічні менеджери - охоплює інструменти ефективної наукової комунікації; - показує сучасні підходи до публікації та поширення наукових результатів; - розглядає практичні цифрові технології (наукометрія, Web of Science, Scopus та ін.)	
--	--	--

Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1) Джиджора Є. В. Риторика [Електронний ресурс]. електрон. метод. вказівки для підготовки до аудитор. занять студентів 4-го курсу очної та заочної форм навчання філол. ф-ту першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 035 Філологія спеціалізації 035.01 Укр. мова та літ., 035.10 Прикладна лінгвістика / уклад. Є. В. Джиджора. Одеса : Астропринт, 2023. 17 с. <https://dspace.onu.edu.ua/items/adff6b3b-3c9f-4578-b416-a1be7ce360be>
- 2) Мультимедійні презентації до лекцій. Здобувачі отримують посилання на файл презентації у робочому Телеграм-чаті, створеному для зручної організаційної роботи викладача з групою. І можуть працювати з цими презентаціями під час підготовки до практичних та самостійних занять.
- 3) Відеолекції. У випадку, якщо навчальний курс проходить онлайн, всі лекції записуються на платформі Zoom. Аспіранти отримують доступ до перегляду лекцій у робочому Телеграм-чаті.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Головний критерій оцінювання самостійної роботи здобувача – риторична компетентність при демонстрації результатів виконаного завдання. Під риторичною компетентністю розуміється:

- відповідність темі,
- глибина її розкриття,
- логічна аргументація,
- здатність публічно виголошувати промову,
- бути переконливим під час «питального штурму».

Демонстрація виконаного завдання передбачає змістовну усну відповідь, яка може бути доповнена презентацією, зробленою у будь-якому зручному текстовому редакторі.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: лекція, дискусія, бесіда, пояснення, обговорення проблемних ситуацій, мультимедійна презентація; робота з основною і додатковою літературою.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль засвоєння змісту курсу здійснюється наступним чином:

1) поточний контроль: на практичних заняттях здобувачі мають можливість набрати 80 балів (опитування на практичних заняттях в усній формі та виконання завдань до практичних занять)

2) по завершенню лекційного курсу та практичних занять проводиться промова-презентація відповідно до проблематики наукової роботи здобувачів. Така усна промова-презентація оцінюється 20 балами.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Поточний і періодичний контроль						Сума балів
Змістовий модуль 1						Промова-презентація
T1	T2	T3	T4	T5	T6	20
13	13	13	13	13	15	
						100

T1, T2 ... T6 – теми лекцій

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО ТА ПЕРІОДИЧНОГО КОНТРОЛЮ

№ п/з	Теми занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
1	Особливості наукового стилю академічного мовлення	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-8	0-13
2	Вступна частина наукового висловлювання	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-8	0-13
3	Основна частина наукового висловлювання	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-8	0-13
4	Полеміко-дискутивний науковий дискурс	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-8	0-13
5	Особливості наукового стилю академічного мовлення	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-8	0-13
6	Виголошення наукової промови	опитування – 0-5; розв’язання конкретних ситуацій – 0-10	0-15
Промова-презентація на наукову тему		Наукова актуальність – 0-5; Логічний послідовний виклад – 0-3; Аргументація – 0-5; Наявність презентації – 0-4; Actio виступу – 0-3	0-20
Разом сума балів			0-100

13. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Гребенюк М. П., Шевчук Г. З. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації. Луцьк : ВІППО, 2019. 60 с.
2. Джиджора Є. В. Риторика. електрон. метод. вказівки для підготовки до аудитор. занять студентів 4-го курсу очної та заочної форм навчання філол. ф-ту першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 035 Філологія спеціалізації 035.01 Укр. мова та літ., 035.10 Прикладна лінгвістика / уклад. Є. В. Джиджора. Одеса : Астропринт, 2023. 17 с.
3. Джиджора Є. В. Риторична маніпуляція прихильністю аудиторії у виступах впізнаваних спікерів. Прикладна лінгвістика на півдні України: здобутки і перспективи. Колективна монографія. Одеса, 2022. С. 38-44.
4. Колоїз Ж. В. академічне письмо та риторика : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 196 с.
5. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 114 с.
6. Кравець Л., Мацько Л. Науковий стиль. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія / ред.: І. Дзюба, А. Жуковський, ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень, 2020. Т. 22. URL: <https://esu.com.ua/article-70651>
7. Крашеніннікова Т. Методичні матеріали щодо мовних особливостей написання наукових статей в Україні та за її межами. Дніпро : Дніпровський гуманітарний університет, 2021. 39 с.
8. Рижко Олена Миколаївна. Плагіат як соціально-мунікаційне явище : монографія. Київ: Паливода А.В., 2017. 388 с.
9. Семенов О. М. Культура наукової української мови : підруч. Київ : Академія, 2010. 216 с.
10. Стратулат Н. В., Яслик В. І. Нормативність як основний аспект наукового мовлення. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 31 (70) № 4 2020. Ч. 1. С.125-131.

Додаткова література

1. Анпілогова Є. Д. Лінгвістичні особливості науково-технічного дискурсу. *Нова філологія*. № 93, 2024. С. 7-13.
2. Арешенкова О. Ю. Комунікативно-прагматичні та стилістичні принципи наукового виступу. *Лінгвістика наукового тексту: теорія і практика : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 17–18 березня 2016 р.) / за заг. ред. В. І. Грицини*. Херсон, 2016. 141 с.
3. Баган М. П. Експресивність сучасного українськомовного наукового дискурсу: межі можливого. *MESSENGER of Kyiv National Linguistic University. Series Philology*. № 20 (1), 2017. С. 9-17.
4. Євсєєва Г., Савицький М. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. Дніпропетровськ, 2014. № 8. С. 54–62.
5. Женченко М.І. Оформлення публікацій у наукових журналах і збірниках: вимоги стандартів та видавничі реалії (на прикладі наукових видань НАН України). *Наука України у світовому інформаційному просторі*. К.: Академперіодика, 2011. Вип. 5. С. 125–136.
6. Сібрुक А. В., Барабаш О. В. Сучасний український науковий дискурс у мовознавчих працях. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2019. № 40. С. 39-44.
7. Семеног О. М. Культура усного наукового мовлення дослідника. *Філологічні науки. Сінхронічні та діахронічні аспекти*. Вип. 2. Суми, 2010. С. 74-82.
8. Tsipko A. Українознавчий науковий дискурс: домінанти комунікативних проєкцій. *Українознавство*. № 2 (71), 2019. С. 16-30.
9. Шевченко В. Мольченко, Д. Психологічні особливості впливу ситуативної тривожності на ефективність публічного виступу. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. Психологічні науки*. № 1, 2016. С. 229-235.
10. Юфименко В. Г. Мовні аспекти правильного ведення наукової дискусії на медичних конференціях, семінарах, симпозіумах. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b3c8511-1852-4a92-aa7c-e2b79d400763/content>

Електронні інформаційні ресурси

1. Академічне письмо та бібліографія URL: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt.
2. Про Етичний кодекс ученого України. URL: www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-090415-2-0.pdf.
3. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP)- Американські Ради. Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/>.
4. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: DSpace. URL: ela.kpi.ua/handle/123456789/16051